OSCAR · WILDE

Brat marnotrawny

TEATR · NOWY

PAŃSTWOWE TEATRY DRAMATYCZNE

w Poznaniu

DYREKTOR I KIEROWNIK ARTYSTYCZNY ROMAN SYKAŁA

Sezon 1956/57

OSCAR WILDE

BRAT MARNOTRAWNY

(The Importance of Being Earnest)

Komedia

PREMIERA: 2 LUTEGO 1957

TEATR NOWY

OSCAR WILDE

OSCAR WILDE

Oscar Wilde urodził się w Dublinie 15 października 1856 roku. Studiował w Dublinie i Oksfordzie. W r. 1877 odbył dłuższą podróż do Włoch i Grecji. W r. 1881 wydaje pierwszy tomik poezji, myśli i paradoksów, drukowanych poprzednio w różnych czasopismach. Następnie wyjeżdża do Ameryki, wygłaszając odczyty w Nowym Jorku, Bostonie i Chicago. W r. 1884 żeni się z Konstancją Lloyd.

Pierwszy wielki sukces literacki przynosi mu zbiór opowiadań-bajek „Szczęśliwy książę" — wydany w r. 1888. Następnie wydaje „Zbrodnię lorda Artura Saville", — „Portret Doriana Gray". Po francusku pisze dramat „Salome" (Ryszard Strauss do tekstu Wilde'a skomponował swój dramat muzyczny). Wielkim powodzeniem cieszą się na scenach londyńskich jego komedie jak „Wachlarz lady Windermere", „Kobieta bez znaczenia", „Mąż idealny" i „Brat marnotrawny", którego właściwy tytuł jest na język polski nieprzetłumaczalny, a w dosłownym przekładzie brzmiałby „Bunbury czyli ważność bycia Ernestem (angielskie „earnest" znaczy „poważny"). W marcu 1895 r. wytacza markizowi Queensbury proces o zniesławienie. Proces kończy się dla Wilde'a tragicznie. Zostaje skazany przez purytańskie społeczeństwo na dwa lata ciężkiego więzienia. Uwolniony z więzienia 19. V. 1897 r. udaje się do Francji, gdzie żyje pod przybranym nazwiskiem Sebastiana Melmotha. Umiera 30 listopada 1900 roku. Z ostatnich jego utworów należy wymienić „De profundis", „Balladę o więzieniu w Reading", a także jednoaktową „Tragedię florencką".

W komediach Wilde'a występowali najwybitniejsi polscy aktorzy. Irena Solska występowała na wielu scenach w „Wachlarzu lady Windermere", — Juliusz Osterwa i Józef Węgrzyn grali w „Bracie marnotrawnym".

OSCAR WILDE

ODPRYSKI DIALOGÓW

Wachlarz lady Windermere

Z własnego doświadczenia wiem, że kiedy ludzie są w wieku, kiedy wiedzą, co potrzeba powiedzieć — nie wiedzą już nic.

*

Mąż, asystujący publicznie swojej żonie, naraża się dzisiaj na największe niebezpieczeństwo. Daje w ten sposób powód do przypuszczeń, że bije ją kiedy są sami.

*

Jestem jedyną osobą w świecie, którą chciałbym poznać całkowicie, ale nie udało mi się jeszcze tego osiągnąć.

*

Lord August jest bardzo dobry. Na szczęście tylko na zewnątrz. To znaczy tam, gdzie właśnie powinny znajdować się dobre zalety.

*

Moje własne sprawy nużą mnie śmiertelnie. Wolę sprawy cudze.

*

Nasza młodzież jest potworna. Nie ma żadnego szacunku dla farbowanych włosów.

*

Kiedy ludzie zgadzają się ze mną, zawsze czuję, że nie mam racji.

*

A teraz nie zbłądź na ścieżki cnoty. Raz nawrócony — staniesz się doskonale nudny. To właśnie najgorsze jest u kobiet: zawsze dążą do nawracania, a kiedy spotykają nas i jesteśmy dobrzy — wcale nas nie kochają. Zawsze chcą znaleźć nas niepoprawnie złymi i pożegnać nas równie cnotliwymi, jak mało pociągającymi.

*

Nie ma nic lepszego w świecie jak przywiązanie kobiety zamężnej. Nic o tym nie wie mężczyzna żonaty.

*

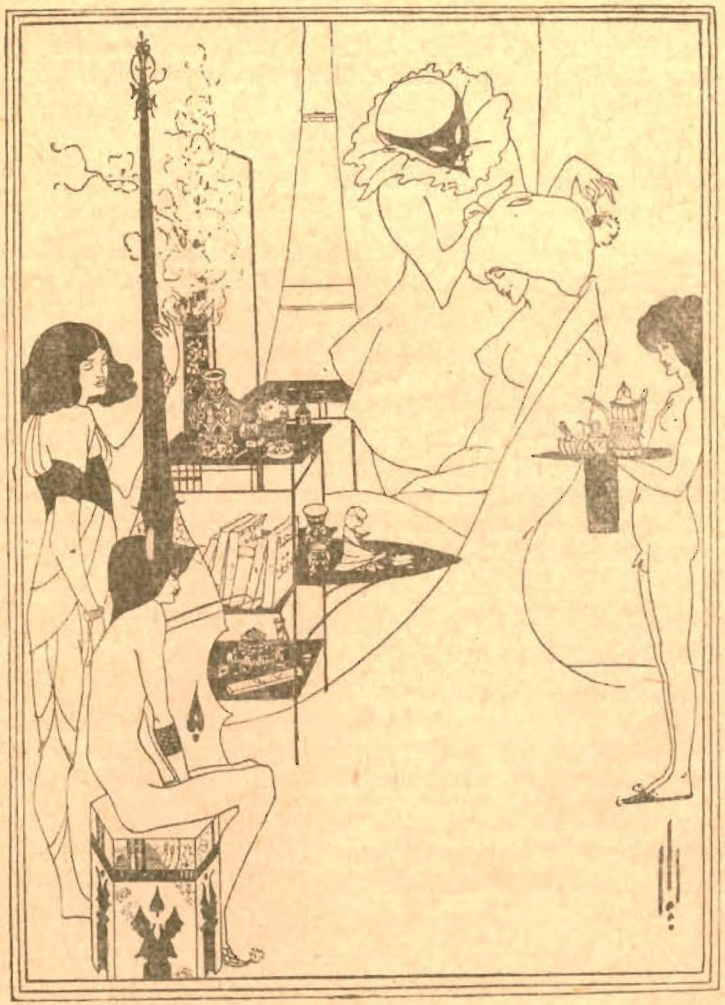

Rysunki Aubrey Beardsley'a do „Salomé" Wilde'a

Na tym świecie są tylko dwa rodzaje tragedii. Jeden to nie osiągnąć tego, czego się pragnie, drugi to spełnić swoje pragnienia.

*

Cóż to jest cynik? To człowiek, który zna każdą cenę, a nie zna żadnej wartości. Człowiek sentymentalny natomiast widzi we wszystkim niedorzeczną wartość, a nie zna rynkowej ceny.

*

Doświadczenie jest nazwą, jaką każdy nadaje swoim pomyłkom.

*

Nie wiem czy mgła robi ludzi poważnymi, czy ludzie poważni stwarzają mgłę. W każdym razie mgła i ludzie poważni działają mi na nerwy.

Kobieta bez znaczenia

W czasach mojej młodości nie spotykało się nigdy w towarzystwie ludzi, którzy pracowali, ażeby żyć. Tego się nie robiło.

*

Młodość Ameryki jest jej najstarszą tradycją: datuje się od trzech stuleci. Kiedy się słucha Amerykanów można by uwierzyć, że są w fazie pierwszego dzieciństwa. Z punktu widzenia cywilizacji doszli do drugiej.

*

Lord Mingworth powiedział mi dziś rano, że miał orchideę, tak piękną, jak siedem grzechów głównych.

*

To ciekawe, że brzydkie kobiety są zawsze zazdrosne o swoich mężów, a kobiety piękne — nigdy ... Piękne kobiety nie mają na to czasu. Są zbyt zajęte zazdrością o mężów innych kobiet.

*

Dwadzieścia lat romansu upodabnia kobietę do ruiny — dwadzieścia lat małżeństwa robi z niej dom publiczny.

*

Nic tak nie psuje romansu, jak poczucie humoru kobiety — albo jego brak u mężczyzny.

*

Kobiety uwielbiają mężczyzn, zależnie od ich sukcesów ... Chcą być wieńcami laurowymi, skrywającymi ich łysinę. Mężczyźni natomiast potrzebują kobiet zawsze, z wyjątkiem chwil triumfu.

*

OSCAR WILDE

BRAT MARNOTRAWNY

(The Importance of Being Earnest)

Lekka komedia dla poważnych ludzi w 3 aktach

Przekład: Władysław Krzemiński

Osoby:

John Worthing	Marek Okopiński	Cecylia Cardew	Izabela Bilska
Algernon Moncrieff . . .	Ryszard Ostromęcki	Panna Prism, guwernantka . .	Bronisława Frejtażanka Maria Bakka
Kanonik Chasuble . . .	Włodzisław Ziembiński	Lane, kamerdyner . . .	Włodzimierz Dobrzański
Lady Bracknall	Pelagia Relewicz-Ziembińska	Merriman, służący . . .	Adam Bilski
Gwendolen Fairfax, jej córka .	Hanna Córzyńska		

Wystawiono po raz pierwszy w londyńskim St. James Theatre
14 lutego 1895 roku

INSCENIZACJA I REŻYSERIA: WŁODZISŁAW ZIEMBIŃSKI
SCENOGRAFIA: JERZY KONDRACKI
KIEROWNIK LITERACKI: STANISŁAW HEBANOWSKI

INSPICJENT:
TADEUSZ ŁUCZAK

SUFLER:
MARIA BĄBOLSKA

Mężczyźni są przeraźliwie nudni, kiedy są żonaci i wstrętnie zarozumiali, kiedy nimi nie są.

*

Mężczyźni z głupiej próżności chcą zawsze być pierwszą miłością kobiety. Kobiety mają instynkt bardziej subtelny: chcą być ostatnią namiętnością mężczyzny.

*

Idealny mężczyzna powinien mówić do nas, jak do bogiń, a traktować nas jak dzieci. Powinien odrzucać wszystkie nasze poważne żądania, a spełniać wszystkie nasze kaprysy... Powinien mówić zawsze więcej, niż myśli i myśleć więcej, niż mówi.

*

Różnica między świętym a grzesznikiem jest w tym, że każdy święty ma przeszłość — a grzesznik przyszłość.

Mąż idealny

Pani woli być naturalna? To przecież poza tak trudna do zachowania.

*

Pytania nigdy nie są niedyskretne; bywają niedyskretne odpowiedzi.

*

Pan nie ma serca! — — — Mam nadzieję.

*

Czy rzeczywiście sądzisz, Arturze, że słabością jest ulec pokusie? Mówię ci, że są tak straszne pokusy, iż trzeba siły i odwagi, ażeby im się poddać.

*

Kiedy bogowie chcą nas ukarać, wysłuchują naszych modlitw.

*

Przypuszczam, że mężczyzna, który kochał kobietę, zrobi dla niej wszystko, oprócz tego, żeby dalej ją kochać.

*

Poświęcenie się jest jedyną rzeczą, która powinna być zabroniona przez prawo. To demoralizuje tych, dla których zostało spełnione.

*

Jedyną prawdziwą tragedią w życiu kobiety jest to, że jej przeszłością jest zawsze kochanek, a jej przyszłością — niezmiennie mąż.

MYŚLI – PARADOKSY

Wolna krytyka jest równie nieznana, jak wolny handel.

*

Kobieta jest doskonale zadowolona do tego czasu, jak długo może wyglądać na dziesięć lat młodszą od własnej córki.

*

Publiczność jest zdumiewająco tolerancyjna: wybacza wszystko, oprócz geniuszu.

*

Każda zła poezja pochodzi z prawdziwych uczuć. Być naturalnym, to znaczy być wyraźnym, a zatem nieartystycznym.

*

Dobrzy powieściopisarze zdarzają się znacznie rzadziej, niż dobrzy synowie.

*

Życie jest po prostu złym kwadransem, złożonym z uroczych sekund.

*

Być wielkim to znaczy być niezrozumiałym.

*

Kobiety są po to, aby być kochane, a nie po to, aby być zrozumiane.

*

Ci, którzy widzą różnicę między duszą a ciałem, nie mają obojga.

*

Nigdy nie szukałem szczęścia. Kto potrzebuje szczęścia? Szukałem tylko rozkoszy.

*

W naszych czasach tyle się czyta, że nie ma czasu na podziw, pisze się tyle, że nie ma czasu na myślenie.

*

Sceptycyzm jest początkiem wiary.

*

Każdy portret o głębszym znaczeniu, jest portretem artysty, nie modela. Model jest wyłącznie przypadkiem, sposobnością. To nie on objawia się na obrazie, ale malarz, który w kolorach płótna sam się odkrywa.

*

Wielka namiętność jest przywilejem ludzi, którzy nic nie robią. To jest jedyny użytek, jaki mamy w kraju z próżniaczych klas.

*

My kobiety poznajemy wtedy dopiero naszych kochanków, kiedy nas opuszczają.

*

Wzniosłość duszy nie jest zaraźliwa. Wielkie myśli i wielkie wzruszenia są izolowane przez samo swoje istnienie.

*

Czy bogaty i ubogi są braćmi? Tak, imię bogatego brata brzmi Kain.

*

Jak szczęśliwi są aktorzy! Mogą według własnego wyboru występować w tragedii lub komedii, cierpieć lub cieszyć się szczęściem, śmiać się lub wylewać łzy. Inaczej jest w życiu realnym. Większość mężczyzn i kobiet musi grać role, do których nie mają żadnej zdolności. Nasz Guildenstern gra dla nas Hamleta, a nasz Hamlet musi żartować, jak Prince Hal. Świat jest sceną, ale role są źle rozdzielone.

*

Kogo nazywacie złą kobietą? To taka kobieta, którą mężczyzna nigdy nie jest znużony.

*

Starzec wierzy we wszystko; człowiek dojrzały niczemu nie dowierza; młody człowiek wszystko wie.

*

Dlaczego biedak miałby być wdzięcznny za okruchy spadające ze stołu bogacza. Powinien siedzieć przy tym samym stole i zaczyna to już pojmować.

*

Mogę doskonale zrozumieć człowieka, który przyjmuje prawa własności i jej gromadzenia tak długo, dopóki może w tych warunkach prowadzić życie szlachetne i intelektualne. Ale nie mogę uwierzyć, ażeby człowiek, którego życie jest spętane i okropne wskutek tych praw, mógł zgodzić się na ich utrzymanie.

*

Trzeba zbudować społeczeństwo na takiej podstawie, ażeby bieda była niemożliwa.

*

Wszyscy ci, którzy unikają bitwy, są poważniej zranieni, niż ci, którzy biorą w niej udział.

ANEGDOTY

(Louis Latourette przekazuje nam tę wypowiedź Wilde'a przy posągu Henryka IV).

Jeszcze jeden wielki Francuz, który był rogaczem! — zaśmiał się Wilde. Wszyscy wielcy ludzie Francji byli rogaczami ... Czy pan tego nie spostrzegł? ... Wszyscy. We wszystkich epokach. Byli zdradzani tak przez żony, jak przez kochanki ... Villon, Molière, Ludwik XIV, Napoleon, Wiktor Hugo, Musset, Balzac, królowie, generałowie, poeci! ... Ci, których panu wymieniłem ... tysiące innych, których mógłbym wymienić. — A czy wie pan dlaczego? Powiem panu ... Wielcy ludzie we Francji za bardzo kochali kobiety ... One tego nie lubią ... i wykorzystują tę słabość ... W Anglii wielcy ludzie nic nie kochają ... ani sztuki, ani majątku, ani sławy ... ani kobiet. I tu mają przewagę, niech mi pan wierzy.

Zastanowił się, a potem dorzucił:

Niech pan nie uważa tego za paradoks — jeżeli stwierdzę, że wielki artysta nie powinien kochać sztuki. Ja kochałem ją więcej, niż inni. Dlatego zostałem ukarany bardziej, niż ktokolwiek.

Wybrał i przełożył

S. H.

KIEROWNICY DZIAŁÓW TECHNICZNYCH

KIEROWNIK TECHNICZNY: KAZIMIERZ BYTNEROWICZ
PRACOWNIA KRAWIECKA MĘSKA i DAMSKA: WALERIAN GŁOWACKI · STANISŁAWA KOWALSKA
PERUKARNIA: CZESŁAW TOMCZAK
STOLARNIA: MAKSYMILIAN ANDERSCH
MALARNIA: DAMAZY GUZIKOWSKI
TAPICERNIA: STEFAN ZANDECKI
MODELARNIA: WŁADYSŁAW MACKIEWICZ
PRACOWNIA OBUWNICZA: JÓZEF KLUPCZYŃSKI
ELEKTROTECHNIKA: TEOFIL GENETIS
KIEROWNIK SCENY: FRANCISZEK ANDRZEJEWSKI

Okładka: Zbigniew Kaja

Cena 2,— zł

Poz. Zakł. Graf. 2 — 158 — 1 57 — K-13 — 5000 — ilustr.

ze zbiorów
Szczepana Grzesowskiego